

Asia: VN/19968/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry (jäljempänä SuPer) edustaa sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja ohjausaloilla työskenteleviä vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita jäseniään. Suurin osa SuPerin jäsenistä on koulutukseltaan lähi- tai perushoitajia ja naisia. Enemmistö SuPerin jäsenistä työskentelee julkisella sektorilla - hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Esityksessä ehdotetaan valtioneuvostosta annettuun sääntelyä, jolla rajoitettaisiin ajallisesti tiettyjen hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuutta. Lisäksi lakiin ehdotetaan muun ohella lisättävän lainsäädännön arviointineuvostoa koskevaa sääntelyä.

SuPer yhtyy STTK:n 22.8.2025 antamaan lausuntoon esityksestä. SuPer kommentoi asiaa hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuuden ja arviointineuvostoa koskevan sääntelyn lisäämisen osalta. SuPer vastustaa hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuuden rajoittamista. SuPer kannattaa lainsäädännön arviointineuvoston aseman vahvistamista ja säätämistä lain tasolla.

Hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuus

Valtioneuvostoa koskevan lain uudeksi 26 d §:ksi ehdotetaan säädettäväksi hallitusneuvotteluasiakirjojen julkiseksi tulosta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetusta laista poikkeavasti. Esitetty säännös koskisi ministeriön eduskuntaryhmien pyynnöstä hallitusohjelman neuvottelua varten laatimia asiakirjoja ja eduskuntaryhmien hallitusohjelman neuvottelua varten laatimia ja ministeriölle toimittamia asiakirjoja. Rajausta sovellettaisiin, jos asiakirjojen välittömän julkistamisen voitaisiin arvioida haittaavan hallitusneuvotteluiden

toteuttamista. Asiakirjat tulisivat julkiseksi viimeistään, kun valtioneuvosto on antanut ohjelmansa tiedonantona eduskunnalle eli hallitusohjelman valmistumisen jälkeen.

Hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuuden rajoittaminen merkitsisi rajattua poikkeusta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisiin asiakirjojen julkiseksi tulemisen ajankohtaa koskeviin yleissäännöksiin. Ehdotetulla sääntelyllä tavoitellaan esitysluonnoksen mukaan näiden asiakirjojen oikeudellisen aseman selkeyttämistä samalla kun varmistetaan sekä perustuslain mukaisen julkisuusperiaatteen toteutuminen että hallitusohjelman laatimiseksi tarvittavan neuvottelurauhan turvaaminen.

Julkisuusperiaate on olennainen osa suomalaista oikeusvaltiota ja demokratiaa. Perustuslain 12§:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Sääntelyn lähtökohtana olevaa julkisuutta voidaan rajoittaa pelkästään lailla ja vain välttämättömistä syistä (PeVM 25/1994 vp, s. 9) Kyse on perusoikeusrajoituksesta, joten sen on täytettävä perusoikeuden yleiset rajoitusedellytykset.

SuPerin näkemyksen mukaan perusteluissa esitetty poliittisten neuvotteluprosessien hankaluus ei ole sellaisenaan riittävä peruste julkisuusperiaatteesta poikkeamiselle. Hallitusohjelmaneuvottelut ovat keskeinen prosessi, jossa hallitusohjelmasta lainsäädäntöhankkeineen hallituskauden ajalle päätetään. Esitysluonnos heikentää median ja kansalaisten tiedonsaanti- ja seurantamahdollisuuksia merkittävästi.

Esityksessä ehdotetaan, että asiakirjan julkisuutta voidaan lykätä, jos sen antaminen ”voi aiheuttaa haittaa hallitusohjelman neuvotteluiden toteuttamiselle”. Luonnoksessa ei tarkenneta, millä tavalla hallitusneuvotteluissa käsiteltävänä olevan asian julkisuus voisi haitata neuvotteluiden toteuttamista. Esitysluonnos ei välttämättömyysvaatimuksen ohella täytä myöskään perusoikeusrajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksia käytetyn ilmaisun ollessa väljä ja ministeriölle laajaa harkintavaltaa jättävä.

Jo julkisuuslain ajantasaistamista valmisteleva työryhmä ennakoi viime hallituskaudella hallitusohjelmaneuvottelujen aineistoa koskevan erityissääntelyn haasteita. Työryhmä arvioi, että erityisen sääntelyn kohteeksi tulevien asiakirjojen riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen identifiointi on (kuitenkin) haastavaa siten, että julkisuutta rajoitettaisiin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä ja SuPer yhtyy tähän näkemykseen.

SuPer ei kannata hallitusohjelmaneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuuden rajoittamista esitetyllä tavalla.

Lainsäädännön arviointineuvosto

Esityksessä arviointineuvostoa koskevat keskeiset asetuksentasoiset säännökset nostettaisiin täsmennettyinä lain tasolle uutena valtioneuvostoa koskevan lain 26 a §:nä. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on vahvistaa lainsäädännön arviointineuvoston asemaa ja pysyvää luonnetta lainsäädännön vaikutusarviointia arvioivana asiantuntijaelimenä.

SuPerin näkemyksen mukaan lainsäädännön arviointineuvoston rooli lakiesitysten vaikutusarviointien riippumattomana laadunvalvojana ja lainvalmistelun kehittäjänä on tärkeä ja keskeinen. SuPer kannattaa lainsäädännön arviointineuvoston aseman vahvistamista ja säätämistä lain tasolla. Arviointineuvoston kokoonpanoa ja päätösvaltaisuutta koskevat säännökset tulisi myös sisällyttää lakiin.

Tämän osalta SuPer huomauttaa, että lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtajan ja jäsenten määräämisen tulisi tapahtua yhdenmukaisesti valtioneuvoston määräyksellä sekä toimikauden alkaessa, että sen kestäessä. Uuden sääntelyn tavoitteena on vahvistaa lainsäädännön arviointineuvoston asemaa, jolloin myös sen jäsenten asettamista ja asemaa koskevan sääntelyn on oltava selkeä ja yhdenmukainen.

SuPer pitää lisäksi tärkeänä, että lainsäädännön arviointineuvosto voisi myös käytännössä antaa lausuntoja jälkiarvioinneista, mikä nyt on kirjattu neuvoston tehtäväksi. Lainsäädännön jälkiarviointia ei ole neuvostossa kuitenkaan esityksen mukaan voitu tehdä esimerkiksi resurssien rajallisuuden vuoksi. Työ- ja sosiaaliturvalainsäädäntöön on kuluvalle hallituskaudella tehty ja ollaan edelleen tekemässä mittavia muutoksia, joiden yhteisvaikutuksia on tarpeen myös jälkikäteen arvioida.

Lainvalmistelun laadun osalta on tarve kiinnittää huomiota myös siihen, miksi arviointineuvoston suosituksia ei ole 32 prosentissa tilanteista lainkaan ministeriössä huomioitu. SuPer korostaa, että lainsäädännön arviointineuvoston lausuntojen huomioimiseen on oltava lainvalmistelussa riittävästi aikaa eikä kiire saisi vaikuttaa lainsäädännön laadun kustannuksella.

Kasanen Sini
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry